

**POLSKIE TOWARZYSTWO TURYSTYCZNO-KRAJOZNAWCZE
ODDZIAŁ STOŁECZNY IM. ALEKSANDRA JANOWSKIEGO**

BIWAK

**BIULETYN KLUBU PRZODOWNIKÓW TURYSTYKI PIESZEJ
IM. ANIELI MICHAŁSKIEJ**

NR 29

MARZEC 2024

BIWAK

BIULETYN KLUBU PRZODOWNIKÓW TURYSTYKI PIESZEJ
IM. ANIELI MICHAŁSKIEJ

NR 29 MARZEC 2024

UROCZYSTE SPOTKANIE Z OKAZJI 70-LECIA ODDZIAŁU STOLECZNEGO PTTK IM. ALEKSANDRA JANOWSKIEGO

Włodzimierz Majdewicz

50. JESIENNE SPOTKANIE PIECHURÓW

Zbigniew Jurek, Krzysztof Zarański

KSIĄDZ JÓZEF STOLARCZYK

Gazda z Zakopanego, ewangelizator górali

Daniel Wolborski

Wiceprezes Klubu PTTK „Varsovia”

WSPANIALI DUCHEM

Śladami żołnierzy Armii Krajowej w Podkowie Leśnej i Lesie Młochowskim

Daniel Wolborski

Wiceprezes Klubu PTTK „Varsovia”

SPACER PO CHOJNOWSKIM PARKU KRAJOZBRAZOWYM

Daniel Wolborski

Wiceprezes Klubu PTTK „Varsovia”

POŻGNANIE TERESY TRĘBALI

Włodzimierz Majdewicz

SZUFLADA KOLEKCJONERA

Redakcja: Krzysztof Zarański, Daniel Wolborski

Okladka i opracowanie graficzne: Włodzimierz Majdewicz

Włodzimierz Majdewicz

70-LECIE ODDZIAŁU STOŁECZNEGO PTTK IM. ALEKSANDRA JANOWSKIEGO W WARSZAWIE

W sobotę 9 grudnia 2023 r. w siedzibie Muzeum Niepodległości w Warszawie przy Al. Solidarności 62, odbyło się uroczyste spotkanie z okazji 70. rocznicy utworzenia Oddziału Stołecznego PTTK. Na spotkanie zaproszono przedstawicieli Ministerstwa Sportu i Turystyki, Zarządu Głównego PTTK, Członków Honorowych PTTK, Członków Honorowych Oddziału Stołecznego PTTK, Prezesów Oddziałów PTTK z terenu Warszawy, Przewodniczących i Prezesów Komisji, Kół i Klubów Oddziału Stołecznego PTTK. Wśród zaproszonych gości powitano ks. dr prał. Jana Szubkę z parafii Matki Boskiej Wspomożycielki Wiernych – opiekuna i gospodarza „Panteonu PTTK”, Konrada Sierakowskiego – prezesa Stowarzyszenia „Rodzina 19. Pułku Ułanów Wołyńskich”, Roberta Borzeckiego – przedstawiciela Kwatery Głównej ZHP, Krystiana Radziejewskiego – komendanta Hufca ZHP Pruszków i wiceprezesa Stowarzyszenia Gwara Warszawska. Spotkanie poprowadził Radosław Potrac – sekretarz Zarządu Oddziału Stołecznego PTTK. W pierwszej części spotkania głos zabierali: Andrzej Matz – prezes Oddziału Stołecznego PTTK, Jacek Trzoch – przedstawiciel ZG PTTK, Zbigniew Lewandowski – przewodniczący Komisji Historii i Tradycji PTTK i inni.

Po wręczeniu licznych odznaczeń, dyplomów i wyróżnień Włodzimierz Majdewicz – Członek Honorowy PTTK i wiceprezes Oddziału Stołecznego przypomniał o korzeniach warszawskich struktur PTTK sięgających Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego, o dynamicznym rozwoju po zjeździe połączeniowym z Polskim Towarzystwem Tatrzańskim i najważniejszych wydarzeniach z 70-letniej historii Oddziału Stołecznego PTTK.

Przypomniał o Konferencji Organizacyjnej (założycielskiej) Oddziału Warszawskiego PTTK, która odbyła się 25 stycznia 1953 r. w gościnnej siedzibie ZG PTTK przy ul. Senatorskiej 11, w remontowanym po wojnie Pałacu Małachowskich. O tworzących się sekcjach – turystyki pieszej, turystyki górskiej i narciarskiej, kajakowej, żeglarskiej, fotograficznej, kolarskiej, motorowej i sekcji taternickiej – przemianowanej niebawem na Klub Wysokogórski. Odpowiednikiem większości powoływanych w tamtym czasie sekcji i kontynuatorem ich działania w kolejnych dziesięcioleciach były funkcjonujące w Oddziale Stołecznym PTTK Komisje.

Wspomniał o bardzo ważnym wydarzeniu w historii naszego Oddziału, które Edmund Mieroszewicz – jeden z ówczesnych czołowych działaczy naszego Oddziału, skwitował notatką: *Wielkim dniem Oddziału Warszawskiego był 22 lipca 1953 r. Istniały dwa powody do radości – pierwszy to oddanie mieszkańcom stolicy Starego Miasta, odtworzonego z gruzów i popiołów oraz drugi – przekazanie Oddziałowi samodzielnego lokalu przy Rynku Starego Miasta 23.*

Rok 1954 przyniósł dalszy dynamiczny rozwój Oddziału. Działały koła przewodników terenowych i warszawskich. Od maja 1954 r. Sekcja Turystyki Pieszej prowadzona przez Janusza Żmudzińskiego podjęła systematyczne wydawanie comiesięcznego kalendarzyka wycieczek pieszych. Akcja ta trwa nieprzerwanie od siedemdziesięciu lat, kontynuowana obecnie przez Koło Terenowe „Śródmieście”.

Rok 1955 przyniósł poważne zmiany organizacyjne. Decyzją ZG PTTK Oddział Warszawski został wyłączony ze struktur Okręgu Warszawskiego PTTK. Nadano mu nazwę **Oddział Stołeczny PTTK w Warszawie** oraz prawa okręgu. W obrębie województwa warszawskiego działały dwie duże jednostki organizacyjne PTTK na szczeblu okręgu: **Oddział Stołeczny** obejmujący Warszawę oraz **Okręg Warszawski PTTK** działający na terenie województwa warszawskiego, który z czasem przyjął nazwę **Okręg Mazowiecki PTTK**.

W dniach 2-3 grudnia 1956 r. odbyły się uroczystości z okazji 50-lecia PTK. W czasie tych uroczystości miało miejsce nadanie pierwszych Złotych Honorowych Odznak PTTK. W gronie pierwszych odznaczonych znalazło się dziewięcioro zasłużonych działaczy naszego Oddziału. Powołano Stołeczny Klub Żeglarski PTTK „Syrena”, który od 1957 r. nosił nazwę Żeglarski Klub Turystyczny PTTK „Rejsy”. Tydzień później 15 grudnia roku 1956 powstał, jako jednostka organizacyjna Oddziału Stołecznego PTTK, Harcerski Klub Turystyczny „Wyga”.

W 1957 r. powstały: Warszawski Klub Wodniaków, Klub Pieszy „Słoneczny”, Koło Terenowe „Śródmieście” i Warszawski Klubu Kolarzy PTTK. Kolejny poważny ruch organizacyjny nastąpił 19 grudnia 1957 r., kiedy to Zarząd Główny PTTK wydzielił z Oddziału Stołecznego nowy oddział terenowy o nazwie Oddział Staromiejski PTTK, obejmujący swym działaniem dzielnice: Wola, Żoliborz i Stare Miasto. Siedzibą nowego oddziału był lokal przy Rynku Starego Miasta 23. U uzasadnieniu tego posunięcia czytamy: *Podział ten był podyktowany koniecznością zbliżenia pracy warszawskiej organizacji PTTK do kół przy zakładach pracy, zgodnie z podstawowymi założeniami naszego Towarzystwa upowszechniania ruchu turystyczno-krajoznawczego wśród świata pracy, co nie mogło być zrealizowane przez jeden oddział na terenie miasta Warszawy wobec istnienia w stolicy ponad 400 kół zakładowych.*

Krok ten zapowiadał zapoczątkowanie nowej struktury organizacyjnej PTTK na terenie Warszawy, której docelowym etapem miało być tworzenie oddziałów dzielnicowych. 19 stycznia 1958 r., w wyniku decyzji Zarządu Głównego o utworzeniu Oddziału Staromiejskiego, dotychczasowemu Oddziałowi Stołecznemu nadano nową nazwę Oddziału Śródmiejskiego (Oddział „Śródmieście”). Oddział zachował prawa okręgu. 24 kwietnia 1960 r., na II Zjeździe Oddziału Staromiejskiego, podjęto uchwałę o połączeniu Oddziału „Śródmieście” z Oddziałem „Stare Miasto”. 21 maja odbył się I Zjazd Oddziału „Śródmieście”. Zjazd podjął uchwałę o połączeniu się z Oddziałem Staromiejskim.

19 grudnia 1960 r. Zarząd Główny podjął uchwałę o połączeniu oddziałów w Warszawie z dniem 1 stycznia 1961 r. w jeden oddział terenowy pod dawną nazwą Oddział Stołeczny PTTK, o uprawnieniach okręgu na terenie Warszawy.

29 stycznia 1963 r., w 10. rocznicę powołania Oddziału Stołecznego nastąpiło przekazanie Oddziałowi Stołecznemu sztandaru przez Zarząd Główny PTTK – stary sztandar znalazł godne miejsce w gablocie, w aktualnej siedzibie Oddziału Stołecznego PTTK przy ul. Kopernika.

Oddziałowi pięciokrotnie odgórnie zmieniano nazwę: 1953 r. – Oddział Warszawski, 1955 r. – Oddział Stołeczny, 1971 r. – Oddział Stołeczny „Śródmieście”, 1975 r. – Oddział Śródmieście, od 1999 r. – Oddział Stołeczny. Mamy nadzieję że tak już pozostanie.

W dniu 5 lutego 1966 r. odbyło się zebranie założycielskie Klubu Turystyczno-Krajoznawczego „Varsovia”. W roku 1970 powstał Klub Przodowników Turystyki Górskiej, W grudniu 1984 r. powstał Klub Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej. Idea wystawienia Pomnika Powstania Warszawskiego 1944, wybudowanego w 1989 r. na Placu Krasińskich, pojawiła się w środowisku Staromiejskiego Koła Terenowego PTTK. W składzie komitetu, który pokonując liczne trudności doprowadził do realizacji Pomnika, istotną rolę odgrywali członkowie Zarządu Oddziału Stołecznego PTTK. Od kilku dziesięcioleci organizowane są imprezy turystyczne związane z rocznicami Insurekcji Kościuszkowskiej, Powstania Listopadowego, Powstania Styczniowego, Września 1939 r., Powstania Warszawskiego 1944 r. i innych wydarzeń historycznych. Trwa pamięć o Aleksandrze Janowskim, którego imię nosi Oddział Stołeczny PTTK. W 2024 r. odbędzie się po raz 59 Rajd im. Aleksandra Janowskiego. Postać Aleksandra Janowskiego uhonorowana została w szczególny sposób w 1983 r. z okazji 30. rocznicy powołania Oddziału – wybito medal pamiątkowy z wizerunkiem Aleksandra Janowskiego. W roku 1987 ukazał się kolejny, upamiętniający 80. rocznicę pierwszej zbiorowej wycieczki Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego i rocznicowy cykl wycieczek pieszych „SZLAKIEM ALEKSANDRA JANOWSKIEGO”. Medale te staraniem Oddziału wyemitowała Mennica Warszawska. Wydarzeniami w skali ogólnopolskiej są organizowane co dziesięć lat Wycieczki Jubileuszowe do Starej Dąbrowy w Puszczy Kampinoskiej, w kolejne rocznice pierwszej zbiorowej wycieczki Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego z czerwca 1907 r. poprowadzonej przez Aleksandra Janowskiego i Kazimierz Kulwiecia. Turyści z całego kraju mogą zdobywać zrodzone w naszym środowisku odznaki turystyczne łączące krajoznawstwo z wątkami kulturowymi. Do tej grupy należą odznaki: „Szlakiem Henryka Sienkiewicza”, „Szlakiem miejsc kultu religijnego na Mazowszu”, dwustopniowa odznaka „Śladami Fryderyka Chopina”, „OTP dla najwytrwalszych” i inne. Dzięki działaniom, inicjatywie i staraniom śp. Tadeusza Martusewicza – prezesa Oddziału Stołecznego PTTK, powstał i funkcjonuje słynny już w całej Polsce „PANTEON PTTK” w Kościele Matki Boskiej Wspomożycielki Wiernych. Ściany tej kaplicy pokryte są tablicami poświęconymi twórcom naszego Towarzystwa i zasłużonym dla polskiego krajoznawstwa działaczom PTTK z całej Polski. W poprzedniej kadencji, gdy zaistniała pilna konieczność pewnych działań inwestycyjnych wewnątrz kaplicy, Andrzej Matz – aktualny prezes Oddziału Stołecznego PTTK, z własną profesjonalną ekipą, angażując prywatne środki, dokonał znacznego powiększenia miejsca ekspozycji dla kolejnych tablic pamiątkowych.

Autor przedstawionego materiału stwierdził, że jest to zaledwie szkic pobieżnie obrazujący 70-letni okres budowy, organizacji i ważniejszych działań Oddziału Stołecznego PTTK im. Aleksandra Janowskiego w Warszawie. Dodał, że temat ten powinien doczekać się solidnego historycznego opracowania.

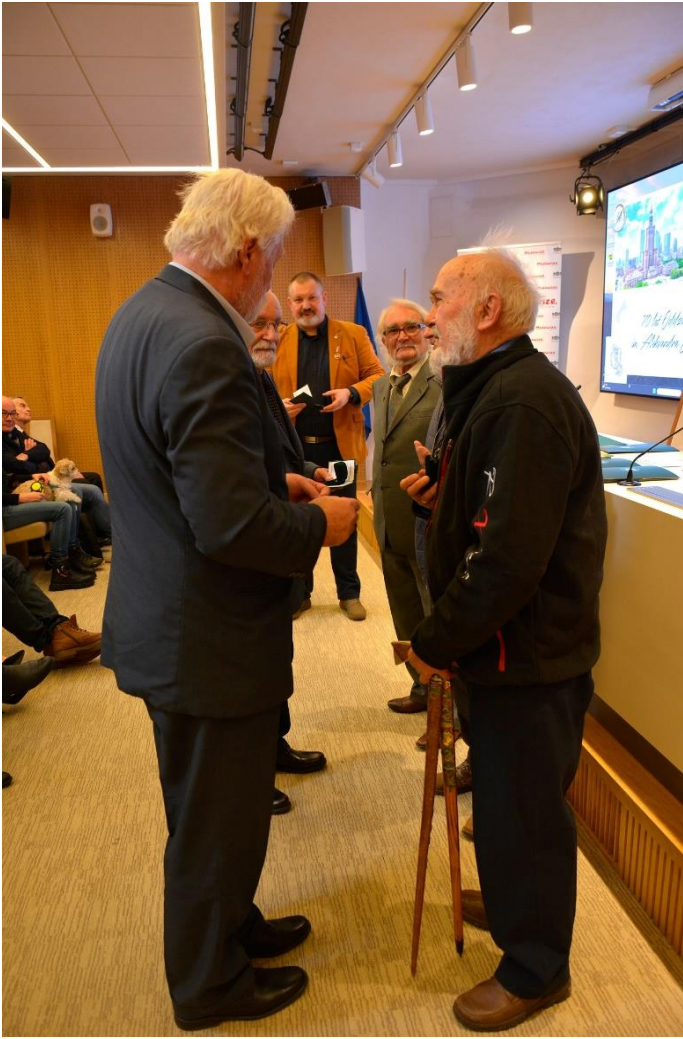

Fotografie z archiwum Oddziału Stołecznego PTTK

Zbigniew Jurek
Krzysztof Zaráński

50. JESIENNE SPOTKANIE PIECHURÓW-POLANA OPALEŃ (KPN)

25.11.2023

Tradycyjnie już w okolicach 11 listopada Komisja Turystyki Pieszej Oddziału Stołecznego PTTK im. Aleksandra Janowskiego, przy współudziale jednostek organizacyjnych Oddziału, organizuje Jesienne Spotkanie Piechurów. Po raz 50 wyruszyliśmy na trasy, tym razem obrzeżem Kampinoskiego Parku Narodowego.

Organizatorzy zaproponowali dwie trasy:

1. Dąbrowa Leśna – miejsce straceń 1942 r. – Łużowa Góra – Michałówka – Polana Opaleń (około 6 km), prowadził kol. Jerzy Stefan Tutaj
2. Laski – pomnik żołnierzy Armii „Poznań” i „Pomorze” – Góra Ojca – Polana Opaleń (około 5 km), prowadził kol. Jan Piotrowski

Barwne jesienne liście szeleściły pod stopami turystów i pięknie ubarwiały puszczańskie szlaki. Dość znaczna grupa turystów (ok. 80 osób) dotarła na rozległą Polanę Opaleń. Miejsce związane z historią walk partyzanckich, Armii Krajowej, szczególnie z Powstaniem Warszawskim 1944 r.

W czasie marszu i przy ognisku towarzyszyła turystom myśl o doniosłej 105. rocznicy odzyskania przez Polskę niepodległości. Na mecie staraniem uczestników zapłonęło ognisko, wręczono okolicznościowe znaczki (projektu kol. Włodzimierza Majdewicza) oraz okolicznościową naklejkę. Mimo jesiennej aury pogoda dopisała i uczestnicy w dobrych humorach grupami powrócili do domów. Pragniemy nadmienić, że działacze Oddziału Stołecznego PTTK od bardzo wielu lat współpracują z Kampinoskim Parkiem Narodowym, przyczyniając się do szerzenia wiedzy na tematy związane z ochroną przyrody, zapoznają turystów z właściwym wykorzystaniem tego bogactwa, jakie dała nam natura. Do zobaczenia na trasach w następnych latach.

Fot. Krzysztof Zarański

Fot. Krzysztof Zarański

Fot. Krzysztof Zarański

Daniel Wolborski
Wiceprezes Klubu PTTK „Varsovia”

KSIĄDZ JÓZEF STOLARCZYK Gazda z Zakopanego, ewangelizator górali

31 grudnia 1873 r. powołano do życia pierwszą na ziemiach polskich organizację górską – Galicyjskie Towarzystwo Tatrzańskie (przemianowane w roku 1920 na Polskie Towarzystwo Tatrzańskie).

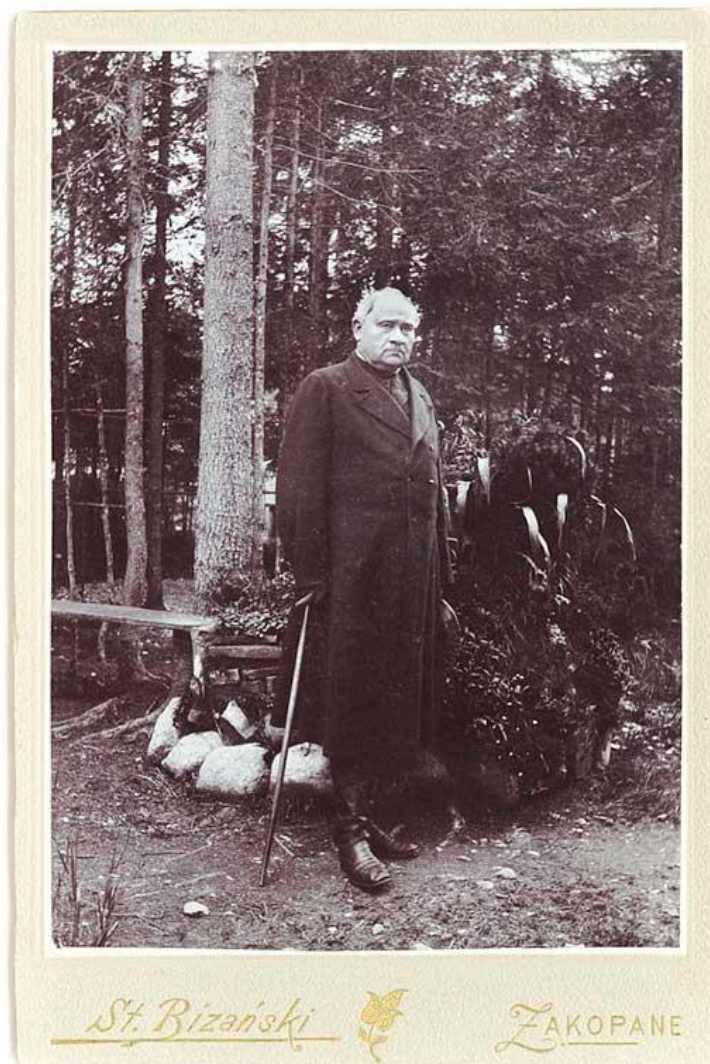
Odznaki Towarzystwa Tatrzańskiego
Fot. Włodzimierz Majdewicz

Za cel stawiało sobie:

1. Badanie Karpat, a w szczególności Tatr i Pienin oraz rozpowszechnianie zebranych o nich wiadomości
2. Zachęcanie do ich zwiedzania i ułatwianie dostępu do nich oraz pobytu
3. Ochronę zwierząt (kozic i świstaków)
4. Wspieranie przemysłu górskiego wszelkiego rodzaju

Z perspektywy stu pięćdziesięciu lat trzeba podkreślić, że najważniejszym celem Towarzystwa była integracja Polaków z trzech zaborów, poprzez związanie ich z górami. W Tatrach widziano najlepsze miejsce dla kultywowania tradycji narodowych oraz religijnych. Jednym ze współtwórców organizacji, człowiekiem który „otworzył” Zakopane dla przybyszów, jak i położył podwaliny pod turystykę górską był ks. Józef Stolarczyk (1816-1893). Przybył do Zakopanego w 1848 r. Za sobą miał doświadczenie w pracy duszpasterskiej jako wikariusz i katecheta w parafiach w Makowie, Nowym Targu, Tarnowie. Znał łacinę, język niemiecki i węgierski.

Ksiądz Józef Stolarczyk w 1889 r.

Fot. [https://pl.wikipedia.org/wiki/Józef_Stolarczyk_\(ksiądz\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Józef_Stolarczyk_(ksiądz))

Początki w nowej parafii, gdzie nie było nawet kościoła, ani tym bardziej plebanii, nie były łatwe. Góralska upartość, a nade wszystko przywiązanie do ślebody (wolności), wyrażającej się chociażby w dużej swobodzie obyczajowej, pijaństwie, bijatykach, częstych praktykach magicznych, nie zapowiadały łatwego krzewienia wiary. Ważne było także to, że spośród parafian tylko dwie osoby potrafiły czytać.

Pierwsze liturgie, odprawiane w drewnianej kaplicy św. Klemensa, nie przyciągały zbyt wielu wiernych, jako że górale kierowali się zasadą: *W Pana Boga wierz, Panu Bogu nie wierz*. Z czasem sytuacja uległa poprawie, a ksiądz Stolarczyk zdobył wśród miejscowych znaczny autorytet. Stało się to możliwe dzięki temu, że duchowny zaczął wykorzystywać swoje atuty fizyczne i niekonwencjonalne metody pracy.

Przede wszystkim imponował miejscowej ludności wzrostem (mierzył ok. 2 m), dzięki któremu patrzył z góry nawet na najwyższych parafian oraz strojem, zwłaszcza wysokimi butami i podwyższającą go granatową czapką konfederatką. Wielkie wrażenie wywierała na góralach jego siła fizyczna. Obserwowano, jak wyciągał z piwnicy beczki z kapustą i zanosił je na wóz. Bardzo często odwiedzał miejscowe karczmy, gdzie siłował się na rękę. Przegrani byli zobowiązani do regularnego stawianictwa na mszach św. Posuwał się nawet do tego, że udzielał drobnych pożyczek pod warunkiem, że dłużnik zacznie w niedzielę

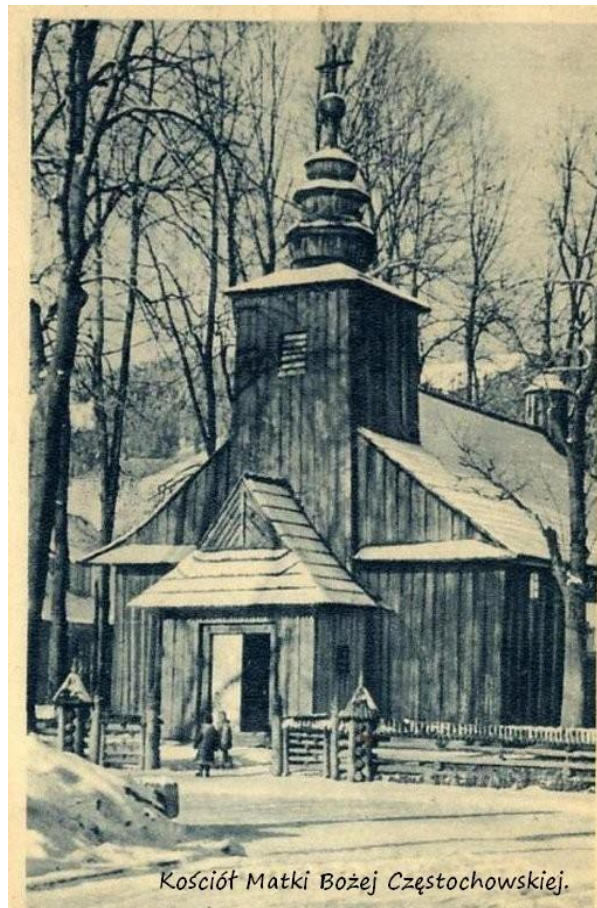
chodzić do kościoła. Na obecności górali na mszach zależało mu tak bardzo, że pozwalał na „pykanie” fajek w jej trakcie, a także na ich zapalenie od świecy na ołtarzu głównym.

Górale podczas mszy

Fot. <http://www.pinkwart.pl/artykuly/Owieczki.htm> Pocztówka (rysunek po lewej stronie)

Fot. www.jacekptak.com.pl/stare.foto/stolarczyk/stary.kosciol (rysunek po prawej stronie)

Przełom XIX i XX w.

Popularność zdobyły kazania księdza Stolarczyka wygłaszane w gwarze góralskiej. Choć długie, dotyczyły ważnych problemów, takich jak wspomniane pijaństwo, higiena osobista, choroby czy rozwiązłość seksualna. Na początku lat pięćdziesiątych XIX w. ksiądz Stolarczyk rozbudował kaplicę św. Klemensa (obecnie jest to kościół pw. Matki Boskiej Częstochowskiej, ul. Kościeliska 4). Ponadto zaczął budowę cmentarza na gruncie ofiarowanym przez Jana Pęksę (dzisiaj znany jako Cmentarz Zasłużonych na Pęksowym Brzyzku).

Dzięki parafialnym składkom, mógł wybudować plebanię, a w nowo powstałej organistówce utworzył szkołę parafialną, gdzie dzieci mogły uczyć się czytania, pisania, religii oraz śpiewu. Ksiądz, sam porozumiewając się z góralami w miejscowej gwarze, dbał o jej czystość i przeciwstawiał się germanizmom, które górale przynosili ze służby w armii austro-węgierskiej.

Z roku na rok Zakopane stawało się coraz bardziej popularnym miejscem wycieczek. Ksiądz Stolarczyk pełnił rolę pośrednika pomiędzy góralami a pierwszymi turystami, pomagał im porozumieć się, znaleźć dobrego przewodnika, doradzał w jakim domu się zatrzymać i co należy zabrać ze sobą w góry. Sam wybudował dwa domy z przeznaczeniem na wynajem letnikom. W jego progach pojawiło się wielu wybitnych ludzi, m.in. Henryk Sienkiewicz, Jan Matejko i Helena Modrzejewska.

Ksiądz Józef Stolarczyk z Szymonem Tataram w 1880 r.

Fot. <https://www.ipsb.nina.gov.pl/a/foto/ksiazek-jozef-stolarczyk-z-szymonem-tataram>

Dzięki jego staraniom w 1876 r. utworzono w Zakopanem szkołę snycerską, która szybko zaczęła cieszyć się znacznym prestiżem, a w późniejszych latach, dzięki Stanisławowi Witkiewiczowi aktywnie promowała budownictwo w stylu zakopiańskim.

Ks. Stolarczyk czynnie wspierał powstanie (zasiadał w Komitecie organizacyjnym) szkoły koronkarskiej, do powołania której dążyła Helena Modrzejewska, przekazując na ten cel znaczną darowiznę. Celem powstania szkoły była poprawa warunków życia młodych dziewcząt, które nie miały zbyt wielu szans na zdobycie wykształcenia i nauki zawodu.

Powyższy opis to tylko część przebogatej działalności ks. Józefa Stolarczyka, poprzez którą zyskał miano „apostoła Tatr” i „misjonarza Zakopanego”.

Daniel Wolborski
Wiceprezes Klubu PTTK „Varsovia”

WSPANIALI DUCHEM

Śladami żołnierzy Armii Krajowej w Podkowie Leśnej i Lesie Młochowskim

14 lutego obchodziliśmy kolejną rocznicę powstania Armii Krajowej (AK). *Naprzód, do boju żołnierze Polski Podziemnej! Za broń!* – słowa „Hymnu Armii Krajowej” najlepiej oddają to, czym był największy, najbardziej zaawansowany i najlepiej zorganizowany ruch oporu w całej Europie. Armia Krajowa powstała 14 lutego 1942 r. w miejsce Związku Walki Zbrojnej. W połowie 1944 r. liczyła około 400 tysięcy żołnierzy, córek i synów narodu polskiego, bardzo często nieznanych z imienia oraz nazwiska, z których wielu oddało swoje życie za wolną Polskę.

Postanowiłem podążyć ich śladami po Podkowie Leśnej, jak i otaczającym ją Lesie Młochowskim. Na początek udałem się na miejscowy cmentarz, gdzie odnalazłem grób Henryka Walickiego ps. „Twardy” (1901-1944), dowódcy Kompanii AK „Brzezinka” w Brwinowie, Nadarzynie i Podkowie Leśnej.

W 1918 r. Henryk Walicki, jeszcze niepełnoletni, uciekł z domu, aby walczyć w polskim wojsku. Służył w artylerii, w II Korpusie Wschodnim dowodzonym przez gen. Józefa Hallera. Uczestniczył w wojnie polsko-bolszewickiej, w tym w bitwie warszawskiej, za co otrzymał Krzyż Walecznych. W latach 1923-1924 studiował na Wydziale Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, następnie w prywatnej Szkole Nauk Politycznych, którą ukończył w 1928 r. Po ukończeniu studiów rozpoczął pracę w banku PKO w Warszawie. Na początku lat 30. zamieszkał wraz z rodziną w Podkowie Leśnej.

Henryk Walicki

Fot. <https://www.podkowalesna-tppl.pl/henryk-walicki/>

Wraz z rozpoczęciem II wojny światowej utworzył konspiracyjną grupę, podlegającą Związkowi Obrony Rzeczypospolitej, obejmującą Podkowie, Brwinów, Nadarzyn i okoliczne wsie, której zadaniem było zabezpieczanie broni z walk we wrześniu 1939 r. W 1941 r. powstał pluton, nazwany przez por. Walickiego „Alaską”, a on sam przybrał pseudonim „Twardy”. W drugiej połowie 1942 r. „Alaska”, już jako jeden z czterech plutonów, weszła w skład Kompanii „Brzezinka”, której dowódcą został „Twardy” (jego zastępcą był sierż. Władysław Grefkowicz ps. „Lubicz”). W 1943 r. „Brzezinka” została podporządkowana Armii Krajowej. „Twardego” aresztowano w styczniu 1944 r., poddawano torturom, a następnie rozstrzelano 2 lutego w Lesie Młochowskim. Pośmiertnie został awansowany na stopień kapitana.

Po opuszczeniu cmentarza swoje kroki skierowałem do ronda u zbiegu ul. Bukowej, Sosnowej, Topolowej, przy którym stoi pomnik projektu Jerzego Juczkwicza, poświęcony pamięci żołnierzy wspomnianej wyżej Kompanii „Brzezinka” – dowódcy por. Henryk Walicki ps. „Twardy” (aresztowany 16 stycznia 1944 r., rozstrzelany 2 lutego), kpt. Edward Pycz-Pyczewski ps. „Kurzawa” (od marca do 1 sierpnia 1944 r.), ppor. Bogusław Kupliński ps. „Kilof”, „Kozioł”. Kompania wchodziła w skład Ośrodka Brwinów (kryptonim „Bąk”), będącego częścią Obwodu AK Błonie-Grodzisk Mazowiecki (nosił kryptonim „Bażant” i należał do Podokręgu Zachodniego na Obszarze Warszawskim AK).

Pomnik Kompanii AK „Brzezinka” w Podkowie Leśnej
Fot. Daniel Wolborski

Spod pomnika w krótkim czasie dotarłem do granic Lasu Młochowskiego. Mój cel to tzw. Ścieżka Powstańców – szlak prowadzący przez mogiły żołnierzy Armii Krajowej (wcześniej Związku Walki Zbrojnej) zamordowanych w latach 1939-1945. Nieznana jest dokładna ilość żołnierzy pochowanych w Lesie Młochowskim. Szacuje się, że życie za

Ojczyznę oddało 30-40 osób. Większość ofiar zamordowanych w lesie to żołnierze, którzy mieli za zadanie przechwycić zrzuty broni, amunicji i przetransportować je do Warszawy, toteż większość z nich zginęła we wrześniu i w październiku 1939 r. oraz w sierpniu, wrześniu i październiku roku 1944. Mogił jest 7, dotrzeć można do nich kierując się specjalnym oznakowaniem na drzewach (niestety trzeba uważać, ponieważ wiele znaków uległo zatarciu). Cześć ich pamięci!

Mogiła nr 1

Fot. <http://este.bikestats.pl/338272,Szlakiem-AK-lasy-mlochowskie.html>

Oznakowanie „Ścieżki Powstańców”

Fot. Daniel Wolborski

Mogiła nr 2 (na górze, po lewej) i nr 6 (na górze, po prawej) oraz nr 7 (na dole)
Fot. Daniel Wolborski

Daniel Wolborski
Wiceprezes Klubu PTTK „Varsovia”

Spacer po Chojnowskim Parku Krajobrazowym

Trzeba spacerować, trzeba zatrudniać ducha, podobnie jak ciało. Słowa Sándora Máraia, węgierskiego poety i publicysty, zachęciły mnie do tego, by w zimowej aurze skierować swoje kroki pod Warszawę, konkretnie do Chojnowskiego Parku Krajobrazowego.

Spacer rozpocząłem i zakończyłem na dworcu PKP w Zalesiu Górnym. Liczył on około 11 km (szlak niebieski, później zielony), a w jego trakcie natknąłem się na wiele ciekawych miejsc.

1. Dzielnica Filmowa

Miejsce, gdzie bawić się będą zarówno mali, jak i duzi członkowie rodzin. Na leśnym terenie zgromadzono okazałą kolekcję eksponatów rodem z bajek, filmów akcji i grozy. Dzieci dodatkowo mogą się bawić na trampolinach, karuzeli czy w dmuchanym zamku.

2. Żabienieckie stawy

Ich właścicielem jest Instytut Rybactwa Śródlądowego – Zakład Rybactwa w Żabieńcu. Obszar jest jednym z najważniejszych miejsc występowania na centralnym Mazowszu i w tzw. Zielonym Pierścieniu Warszawy dwóch gatunków płazów, traszki grzebieniastej i kumaka nizinnego.

Fot. Daniel Wolborski

Fot. Daniel Wolborski

3. Leśna ścieżka dydaktyczna

Na niewielkich, około metrowych pniakach poprzyczepiano informacje o różnych gatunkach drzew i krzewów, które można spotkać w lesie. To właśnie z nich dowiedziałem się m.in., że sosna nazywana jest „królową polskich lasów”, zaś dąb szypułkowy to ich „król”.

Fot. Daniel Wolborski

4. „Zimne Doły”

Polana otoczona drzewami. Na rozległym terenie postawiono wiaty różnej wielkości (największa może pomieścić nawet 100 osób) oraz przygotowano miejsca pod ogniska. Chętni mogą wdrapać się na drewnianą **wieżę widokową** i podziwiać piękno okolicznych stawów oraz lasów.

Fot. Daniel Wolborski

Obok „Zimnych Dołów” znajduje się pomnik zwany „Szańcem Nieugiętych”, upamiętniający bój, jaki z wojskami niemieckimi stoczyła w tym miejscu 25 sierpnia 1944 r. Kompania Leśna im. Por. „Szarego” (Florian Kuskowski) z Samodzielnego Batalionu im. Brygadiera Mączyńskiego Narodowych Sił Zbrojnych w składzie AK. W walce poległ dowódca Kompanii, ppor. Marian Orłowicz „Antek”.

Fot. Daniel Wolborski

5. Kapliczka powstańców styczniowych

Samotna wśród lasu, ale nie zapomniana. Okoliczni mieszkańcy do dzisiaj kultywują pamięć i dbają, aby zawsze było tam schludnie. Pod kapliczką ustawiono przykryty ceratą stolik, a naprzeciw niej przygotowano rabatę kwiatową. Jeśli się rozejrzycie, to zobaczycie kamień z napisem informującym: „Kapliczka od 1943 r. spełnia potrzeby serca mieszkańców Żabieńca”.

Fot. Daniel Wolborski

6. Miejsce pamięci pomordowanych w 1943 r. więźniów „Pawiaka”

Wśród 109 zamordowanych osób znaleźli się m.in. inż. Zygmunt Słomiński (prezydent Warszawy w latach 1927-1934), płk Alojzy Horak (jeden z twórców skautingu lwowskiego), Kazimierz Cetnarowicz (działacz harcerski, członek komendy Organizacji Małego Sabotażu „Wawer”). Dzięki miejscowym leśniczym i gajowym po wojnie ciała zabitych można było ekshumować ze zbiorowej mogiły i złożyć na cmentarzu w Palmirach.

Fot. Daniel Wolborski

7. Leśny punkt edukacyjny

Leśnicy, aby pomóc uprawom leśnym i dorosłemu drzewostanowi, budują specjalne pułapki na insekty. Z najgroźniejszym szkodnikiem lasów – brudnicą mniszką – walczy się wystawiając pułapki, w których umieszcza się sztuczne feromony. Zwabiają one samce, które myślą, że w środku znajdują się samice i giną.

8. Pomnik Szarych Szeregów

Zbiorowy grób 12 członków Szarych Szeregów, którzy zostali złapani podczas leśnych ćwiczeń, a następnie rozstrzelani przez Niemców 16 czerwca 1943 r.

Fot. Daniel Wolborski

Ponownie dotarłem do stawów w Żabińcu, a stamtąd już tylko kilka kroków do stacji kolejowej, skąd rozpocząłem pieszą wędrówkę. I tak zakończyłem ciekawy spacer pod Warszawą.

POŻEGNANIE

TERESY TRĘBALOWEJ

Teresa Trębala od 1951 r. działała w Oddziale Miejskim PTTK w Płocku oraz Zarządzie Okręgu Mazowieckiego PTTK. Przez wiele lat była przewodniczącą Oddziałowej Komisji Turystyki Pieszej w Płocku organizując rajdy i wycieczki piesze oraz autokarowe osobiście projektowane i prowadzone w terenie. Wiele z nich przeznaczyła dla młodzieży szkolnej i osób niepełnosprawnych (niewidomych i

niedowidzących). Od 1977 r. była członkiem Prezydium Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK, a w latach 1981-1985 pełniła funkcję wiceprzewodniczącej. Zajmowała się tematyką związaną ze szkoleniem i ewidencją Przodowników Turystyki Pieszej. Z ramienia Komisji Turystyki Pieszej ZG PTTK uczestniczyła w pracach różnego rodzaju gremiów zajmujących się turystyką i wśród osób niepełnosprawnych. Na tym polu miała znaczące osiągnięcia.

Kilkakrotnie organizowała z powodzeniem centralne imprezy KTP ZG PTTK. W 1976 r. była Komandorem 19. Ogólnopolskiego Zlot Przodowników Turystyki Pieszej w Płocku. W 1997 r. była komandorem 40. Ogólnopolskiego Jubileuszowego Zlotu Przodowników Turystyki Pieszej, ponownie zapraszając piechurów do Płocka. Była również organizatorem 46. OWRP „Mazowsze Północne 2005”.

Od 1984 r. była członkiem Klubu Przodowników Turystyki Pieszej im. Anieli Michalskiej z którą współpracowała w KTP ZG PTTK. Związana ze środowiskiem Przodowników Turystyki Pieszej 43 razy brała udział w Ogólnopolskich Zlotach kierując pracami zespołów zajmujących się szkoleniem kadry pieszej. Była aktywnym członkiem Klubu „Bywalców” Ogólnopolskich Zlotów Przodowników Turystyki Pieszej. We wrześniu 2009 r. powierzono Jej zaszczytną funkcję Kanclerza Klubu „Bywalca”.

Teresa Trębala posiadała uprawnienia: Przodownika Turystyki Pieszej Nr 2114/I, od roku 1984 Honorowego Przodownika Turystyki Pieszej Nr 227H., Instruktora Krajoznawstwa

Polski i inne. Wielokrotnie odznaczana i wyróżniana w 2001 r. otrzymała godność Honorowego Członka PTTK.

Pozostaje w naszej pamięci jej postać zawsze pogodna, taktowna, ciepła i serdecznie uśmiechnięta.

Włodzimierz Majdewicz

SZUFLADA KOLEKCJONERA

Prezentujemy prace z kolekcji autorskiej Leszka Białkowskiego¹, wieloletniego prezesa Klubu „Słonecznego” działającego w Oddziale Stołecznym PTTK od 1957 r. Leszek Białkowski jest autorem kilkuset znaczków rajdowych, plaketek, proprczyków, pieczęci i różnych znaków graficznych związanych z turystyką pieszą. Jest znanym kolekcjonerem syrenek warszawskich w różnych postaciach. W ciągu 60 lat zebrał 8,5 tys. eksponatów. Syrenka jest również obecna w większości jego projektów plastycznych.

VIII Zlot Przodowników Turystyki Pieszej – 1977 r.

---

¹ Leszek Białkowski – Przodownik Turystyki Pieszej Nr 2382/II, Członek Honorowy PTTK od 2013 r.

Proporzeczek
XXII Warszawskie Dni Turystyki – 1993 r.

Proporzeczek
Rok Matejkowski – 1993 r.

1978 r.

1979 r.

1980 r.

Bez daty + kolor²

---

² W ramach kolejnych Warszawskich Dni Turystyki wydawano dodatkowo znaczek bez daty z barwną emalią, każdego roku w innym kolorze. Znaczki te wraz z legitymacjami otrzymywali organizatorzy imprez składowych WDT.

X Warszawskie Dni Turystyki 1972-1981

